

PRACOVNÍ PRÁVO

ČASOPIS PRO VÝKLAD PRACOVNÍCH A SOCIÁLNĚ
POJIŠŤOVACÍCH ZÁKONŮ.

Dr. J. KRAKEŠ:

Jaký význam má pro zaměstnance vládní nařízení ze dne 20. dubna 1934, č. 78 Sb. z. a n., o opatřeních proti zastavování provozu továrních podniků?

Ještě dříve, nežli vládní nařízení o opatřeních proti zastavování a omezování provozu továrních podniků bylo dojednáno, ozvaly se hlasy, pochybující o významu tohoto zákonného předpisu pro zaměstnance. Bylo namítáno, že vládní nařízení bylo vydáno opožděně, kdy již k dalšímu zastavování, po případě omezování provozu podniků nebude docházeti. Ozývaly se hlasy, které označovaly osnovu za brzdu probouzející se výroby, neboť prý tento zákonný předpis jest s to odraditi zaměstnavatele, aby zvyšovali počet dělníků, bude-li po splnění nové objednávky třeba dělníky opět propouštět.

A konečně bylo namítáno i to, že státní správa není způsobilá, aby mohla rozhodovati o tom, zda zamýšlené zastavení podniku, po případě hromadné propouštění zaměstnanců jest odůvodněno, či má-li podnik v neztencném provozu ve výrobě pokračovati.

K těmto pochybnostem třeba uvést:

Vládní nařízení nezabrání a nemůže ani zabrániti omezování provozu nebo úplnému zastavení podniku, jsou-li příčinou těchto opatření důvody hospodářské (nedostatek objednávek, předlužení atd.). Nebylo by tudíž vládní nařízení zabránilo hromadnému zastavování podniků, k němuž došlo v důsledku odbytové tísně, vzniklé ztrátou zahraničních trhů. Jest tedy bezdůvodným tvrzení, že vládní nařízení mělo býti vydáno v době, kdy podniky hromadně byly zastavovány v důsledcích hospodářské krise. Bylo daleko spíše na místě vydati tento zákonný předpis teprve nyní, kdy početné zastavování podniků z hospodářských důvodů jest na ústupu a kdy dochází, po případě mohlo by docházeti k zastavování pod-

niků z důvodů spekulčních za účelem vyloučení soutěže a pod. Právě o tyto případy jde, ať již se vyskytnou v době hospodářského rozkvětu anebo v době krise.

Ještě méně odůvodněny jsou pochybnosti, že vládní nařízení mohlo by vyvolati zdrženlivost zaměstnavatelů při přijímání nových dělníků pro splnění přechodných nových zakázek. Vládní nařízení nevztahuje se na přechodné zaměstnání zaměstnanců, jestliže podnikatel při přijetí zaměstnance jemu sdělí a okresnímu úřadu oznámí, že zaměstnanec přijímá na dobu nejdéle 4 týdnů (§ 10). Vládní nařízení neplatí také pro podniky, které pravidelně v určitých ročních obdobích pracují v rozšířené míře (podniky sezonní), nebo pravidelně jsou v provozu toliko v určitém ročním období (podniky kampaňové, § 11). A konečně může zaměstnavatel propustiti během 4 neděl v továrních podnicích, zaměstnávajících až 700 zaměstnanců, 15%, v továrních podnicích s větším počtem zaměstnanců 10% zaměstnanců.

Konečně zbývá shora uvedená námitka, že státní správa není vybavena takovým způsobem, aby mohla posouditi odůvodněnost zamýšlené dispozice zaměstnavatelovy, neboť jde o hospodářské, obchodní a provozní otázky, které bývají velmi spletité a jejichž správné posouzení bývá vyhrazeno toliko odborníkům, kteří v dotyčném odvětví výrobním trvale jsou zaměstnáni. V tomto směru třeba upozorniti na to, že v případě, kdy zamýšlí zaměstnavatel hromadně propustiti zaměstnance a ohlásí tento úmysl okresnímu úřadu, svolá okresní úřad neprodleně zaměstnavatele i závodní výbor (důvěrníky) a vyzve k účasti

zástupce smluvních organizací zaměstnanců a zaměstnavatelských, aby s nimi žádost zaměstnavatelů projednal a pokusil se o dohodu. Řízení před okresním úřadem a jeho rozhodnutí bude se tedy opírat o spolupráci nejpočetnějších znalců, kteří jsou s poměry v dotyčném závodě plně obeznámeni. Bude velmi záležet na tom, aby tito činitelé svých odborných znalostí a zkušeností během jednání použili a přispěli k vhodnému rozhodnutí úřadu.

Je třeba zvláště zdůraznit, že nelze pravděpodobně očekávat, že by hlavní význam vládního nařízení spočíval v tom, že státní správa může o žádosti zaměstnavatelů rozhodnouti, jako spíše o tom, že má možnost jednati o dohodu a během řízení skutečně o povaze podniku a důvodech, jež k jeho zastavení, po případě omezení provozu mají vésti, se přesvědčiti. Má-li úřad při posuzování důvodů hromadného propuštění zaměstnanců bráti zřetel k tomu, aby zaměstnavatel nebyl zatížen přes míru předepsané péče řádného obchodníka (§ 2, odst. 1), pak skutečně bude

třeba, aby velmi podrobně o poměrech v závodě byl uvedenými zástupci zaměstnanců informován. Že v této zprostředkující účasti státní správy spočívá hlavní smysl osnovy, vyplývá i z toho, že v případech, kdy zaměstnavatel zamýšlí zastavit tovární podnik na dobu sice delší 14 dnů, ne však více než na tři měsíce, jest účast okresního úřadu omezena právě jen na pokus o dohodu, která by předešla zamýšlenému zastavení podniku.

Jestliže tedy smysl vládního nařízení tkví v tom, že umožňuje státní správě zásah do jednání o hromadném propuštění zaměstnanců, po případě při dočasném zastavení podniku, a jestliže právě v řízení o těchto žádostech zajišťuje se součinnost odborových organizací zaměstnaneckých, nelze pochybovati o tom, že vládním nařízením svěřena byla těmto organizacím velmi důležitá spoluúčast při řešení významných otázek hospodářských a výrobních.

V této skutečnosti spočívá také význam vydaného vládního nařízení pro zaměstnance.

—dram—

Pojistná povinnost domácích dělníků podle zákona a judikatury.

Zákon z 30. III. 1888, č. 33 ř. z., ve znění novel z r. 1889, č. 39, a z 20. XI. 1917, č. 457 ř. z., obsahoval v odst. III, § 3, předpis, že i podnikatelé, na jejichž příkaz a účet jsou samostatní dělníci zaměstnání zhotovování nebo zpracováváním průmyslových výrobků ve vlastních dílnách, sami nebo za spolupůsobení příslušníků vlastní domácnosti, avšak bez (cizích) pomocných pracovníků, mohou za souhlasu těchto dělníků přistoupiti s nimi k nemocenskému pojištění.

Nebudeme se zabývatí zkoumáním, které osoby měl zákonodárce na mysli při koncepci odst. III, § 3, t. j., zda domácí výrobce vůbec, tedy ty, kdož ve svých dílnách — bytech — výrobky zhotovují a je pak na vlastní vrub prodávají, nebo osoby, jež jsou v nesamostatném postavení pracují ve svých dílnách na účet podnikatele (zaměstnavatele). V další části tohoto pojednání uvedeme nálezy správního soudu, z nichž lze seznati směr, jež správní soud dal této prvotní zákonné úpravě.

O pojistné povinnosti domácích dělníků mluví už odst. II, § 1, zák. č. 268/1919. Domáckým dělníkem je podle tohoto ustanovení zákona osoba, která není živnostníkem podle živnostenského řádu a mimo dílnu zaměstnavatelovu vykonává na zakázku jednoho nebo několika zaměstnavatelů živnostenské práce,

a to pravidelně, nikoli pouze příležitostně.

V zákoně č. 221/1924, ve znění zákona č. 184/1928 (§ 3), je ustanovení, že podle tohoto zákona jsou pro případ nemoci, invalidity a stáří povinně pojištěni domácí dělníci, t. j. osoby, které — nejsouce živnostníky — povolání a nikoli příležitostně vykonávají živnostenské práce na zakázku jednoho nebo několika zaměstnavatelů mimo dílnu zaměstnavatelovu, a to i tenkrát, byla-li práce přidělena zprostředkovateli (skladními mistry a pod.).

Dosavadní předpis odst. II, § 1, zák. č. 268/1919 byl paragrafem 3 zákona č. 221/1924, ve znění zák. č. 184/1928 změněn jediné tím, že místo „pravidelně“ je nyní „z povolání“. O významu této změny bude zmínka při citaci judikatury.

Na základě § 248, odst. VIII, právě uvedeného zákona vydala Ústřední sociální pojišťovna Směrnice, kterými se provádějí jednotlivá ustanovení zákona o pojištění domácích dělníků pro případ nemoci, invalidity a stáří. V odst. I, § 1, Směrnic jsou uvedeny beze změny pojmové znaky domácího dělníka tak, jak je určil § 3 zákona. Odst. II, § 1 Směrnic obsahuje doplněk, že domácí dělníkem je i ten, kdo, ačkoli má živnostenský list, vykonává bez cizích pracovních pomocníků p ř e v á ž-